

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТОЛЕРАНТНОСТІ

Ващенко О. М.,

доцент кафедри початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук,

Кравченко Т. В.,

завідувач лабораторії сімейного виховання
Інституту проблем виховання НАПН України,
старший науковий співробітник, доктор педагогічних наук,

Третяк С. К.,

викладач кафедри початкової освіти та методик природничо-математичних дисциплін
Київського університету імені Бориса Грінченка

ЦІННОСТІ Й ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОГО СТУДЕНТСТВА: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

У статті обґрунтовується актуальність проблеми формування ціннісної сфери студентської молоді; розкривається сутність понять «цінності», «ціннісні орієнтації», наводиться характеристика типів ціннісних орієнтацій як регуляторів поведінки особистості. Подано результати емпіричних досліджень, спрямованих на виявлення провідних цінностей сучасних студентів.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, студенти, потреби, цінності, ціннісні орієнтації.

Демократичні перетворення в українському суспільстві пов'язані насамперед з розгортанням соціокультурних процесів, формуванням принципового нових соціальних відносин, зміною пріоритетів: на перший план виходить не держава чи певна соціальна спільнота, а людина. За цих умов актуалізується необхідність виховання людини з особистісним суверенітетом, вільної, творчої, здатної безперервно самовизначитися не тільки і не стільки за цілями діяльності, скільки за загальнолюдськими цінностями, налаштованої на реалізацію своєї людської сутності. Лише така людина спроможна включитися у соціальну співтворчість, суттєво впливати на суспільний розвиток, усвідомлено його прогнозувати і реалізувати.

Водночас притаманна сьогоденню девальвація моральних цінностей порушує гуманістичні засади співіснування особистості у соціумі, призводить до тиску на неї суспільства, продукуючи недосконалі форми комунікації, способи мислення і поведінки. Трансформації історично випробуваних соціальних орієнтацій призводять до формування в особистості деформованого ціннісного світогляду, хибних уявлень про соціально-рольовий процес, які, замінюючись примітивними утилітарними моделями, стимулюють прояви агресивності, цинічного ставлення до соціальних та моральних цінностей. Як наслідок, утруднюється входження індивіда в суспільство, уповільнюється, а іноді й набуває деструктивної спрямованості процес накопичення ним соціального досвіду й формування ціннісних настановлень.

Вагома роль у подоланні цих недоліків і сприянні становленню морально й соціально розвиненої особистості належить освіті, зокрема вищій. Сьогодні одне з найважливіших завдань, яке покликані вирішувати вищі навчальні заклади поряд з фаховою підготовкою студентів, полягає у створенні умов для формування у них системних уявлень про навколишній світ, його цінності, забезпеченні успішної самореалізації у період навчання й після його завершення, підтримці у визначенні адекватних ціннісних орієнтирів і здатності керуватися ними у власній життєдіяльності та взаємодії з іншими людьми. Тобто йдеться про виховання у майбутнього фахівця цінностей — керівних принципів, які детермінують його головне і відносно постійне ставлення до світу, інших людей, самого себе, допомагають оцінювати суспільні події та явища, визначитися з моделями соціальної взаємодії і соціальної поведінки.

Питання розвитку особистості, насамперед його ціннісної складової, розгляд діалектики об'єктивного і суб'єктивного, особливостей взаємодії природних, соціальних й особистісних чинників вивчали Б. Ананьєв, Н. Андрієнкова, І. Бех, М. Бобнева, Л. Божович, М. Боришевський, Л. Виготський, Н. Дембицька, І. Кон, Г. Костюк, О. Леонтьєв, Л. Орбан-Лембрик, А. Петровський та ін. За даними науковців, молодь, яка навчається у

вищій школі, не завжди адекватно реагує на суспільні перетворення, що призводить до зміщення пріоритетів у ціннісній сфері, світосприйнятті, втрати віри у будь-які ідеали загалом. Це спричинює зростання серед студентства правопорушень і злочинності, поширення таких небезпечних явищ, як пияцтво та наркоманія, піднесення на вищій ціннісній щабель особистого збагачення, спрощення внутрішнього світу буття.

Мета статті полягає у розкритті сутності таких понять, як «цінності», «ціннісні орієнтації», окресленні особливостей ціннісної сфери сучасного студентства.

Найбільш загальну характеристику поняття «цінність» здійснив свого часу В. Тугарінов, розуміючи під ним «ті явища (або сторони, властивості) природи і суспільства, які корисні, потрібні людям історично визначеного суспільства або класу, як дійсність, мета чи ідеал» [8, 15–16]. З цього визначення випливає, що цінністю може бути не тільки те, що вже існує, але й те, що ще потрібно здійснити, до чого слід прагнути.

Грунтуючись на такому підході, філософ виділив дві групи цінностей: 1) цінності життя (життя, здоров'я, радість життя, спілкування з людьми тощо); 2) цінності культури: матеріальні (техніка, житло, їжа, одяг тощо), соціально-політичні (мир, безпека, свобода, рівність, справедливість, людяність) та духовні (освіта, наука, мистецтво).

Особистість визначається не тільки тим, які цінності та наскільки глибоко вона інтегрувала, але й тим, якою мірою цими цінностями спрямовується й реалізується її діяльність та поведінка. Тому не можна не погодитися зі словами В. Тугарінова про те, що без ціннісного підходу неможлива ані діяльність, ані саме життя людини як істоти, що має різні потреби, інтереси й цілі.

На кожному етапі розвитку суспільства формуються специфічний набір і структура цінностей, які сприяють привласненню соціальних норм та ідеалів як особистісних принципів життєдіяльності, перетворенню їх на внутрішні мотиви поведінки особистості. У розробленій І. Бехом концепції особистісних цінностей під цим поняттям розуміються унормовані утворення, певні приписи, що «задають необхідну чи бажану поведінку», «суб'єкт-суб'єктні утворення, що належать одночасно і суб'єктові, й об'єктивному життєвому світу» [2, 8–9].

Культурологічний підхід дає змогу виокремити такі соціокультурні цінності:

- цінності людини як вільної, самодостатньої особистості, яка перебуває в постійному діалозі сама з собою, іншими людьми;
- цінності процесів загальнокультурного і соціокультурного виховання, освіти на різних етапах задоволення культурних потреб;
- цінності культури спілкування, поведінки, взаємовідносин у соціумі;
- цінності моральної культури;
- цінності процесу формування загальної культури особистості, діяльності в цьому аспекті різних інститутів соціуму [9, 78].

Цінності особистості завжди мають об'єктивний і суб'єктивний аспекти. Їх можна умовно розділити на суспільні (об'єктивовані в культурі й закріплені в різних формах суспільної свідомості) та особистісні, властиві конкретній людині. Особистісні цінності можуть охоплювати як індивідуалізовані суспільні цінності, так і суто індивідуальні, унікальні для конкретної особистості.

Людина вибудовує свою діяльність відповідно до усталених у суспільстві норм й особистісних цінностей. Відмінності між моральними нормами і цінностями полягають у тому, що норми — це конкретні правила поведінки, тоді як цінності — абстрактні поняття, які втілюються в етико-когнітивних антиноміях. Іншими словами, цінності — це те, що виправдовує норми, надає їм сенс.

Кожен соціальний інститут інституційованого соціального середовища має свій «набір» цінностей, завдяки яким відбувається інтеграція індивіда в групу, групи — у соціальну структуру, різних елементів соціальної структури — у соціальну систему. Суспільство лише тоді функціонує успішно, коли його ціннісна система інтеріоризується кожним індивідом, перетворюючись на його ціннісні орієнтації.

Ціннісні орієнтації — це «усвідомлені та інтеріоризовані індивідами соціальні цінності, які відповідають їхнім потребам». Завдяки ціннісним орієнтаціям здійснюється зв'язок зовнішнього предметного об'єктивного світу особистості з її внутрішнім суб'єктивним світом, унаслідок чого формуються певні соціальні параметри людини. Фактором, завдяки якому відбувається інтеріоризація людиною соціальних цінностей і перетворення їх на певну форму ціннісних орієнтацій (уявлень, ідеалів, настановлень), тобто «внутрішніх умов, які складаються внаслідок зовнішніх впливів», є її система потреб [6, 5].

Потреби завжди передбачають наявність предметів споживання як у вигляді речей, так і таких, що не мають речової форми і є явищами духовного характеру. Предметом потреби може бути й внутрішній стан індивіда. Незважаючи на зовнішній чи внутрішній характер потреби, її досягнення веде до задоволення. Почуття задоволення може знижувати активність індивіда, але зважаючи на те, що потреби постійно поновлюються, вони знову спонукають його до діяльності.

Особливості системи потреб індивіда, з одного боку, визначаються культурно-історичною системою цінностей суспільства і зумовленими нею експектаціями, а з другого — визначають можливості індивіда інтеріоризувати ті чи інші елементи цієї системи. Особливості системи потреб, індивідуально-психологічні властивості людини зумовлюють певну форму інтеріоризації нею цінностей.

Ціннісні орієнтації формуються на основі системи цінностей, які в межах даного суспільства виконують близькі функції, мають єдину систему значень і є найважливішим елементом у структурі особистості; в них на-

буває відображення вибіркоче, суб'єктивне ставлення особистості до об'єктивних умов її життя. Найважливішою функцією цих орієнтацій є функція регулятора зовнішньої поведінки індивіда.

В історії культури відомі різні системи ціннісних орієнтацій, які, базуючись на певних домінуючих цінностях, об'єднуються у відповідні типи. Загально визнаними вважаються такі типи ціннісних орієнтацій: етико-релігійний (етизм), образно-естетичний (естетизм), утилітарно-ціннісний, науково-теоретичний, політичний (етатизм). Домінування у кожному з типів певного виду цінностей модифікує сукупний зміст таких систем й орієнтує їх на певні соціально-культурні групи з визначеними настановленнями і способом життя.

Етизм — це система, яка найбільшою мірою виражає загальнолюдський зміст цінностей. Цей тип орієнтацій базується на ідеалах добра, гуманності, справедливості; для нього характерний високий рівень соціальної активності, відповідальності за долю інших людей.

В етичній теорії вихідним моментом в інтерпретації цінностей вважається наявність у певних предметах, явищах, довколишній природі і соціальному світі ознак і властивостей, які «відображають їхню значущість для людини чи суспільства, тобто якість чи властивість предметів, явищ і т.д., котрі становлять актуальну потребу особистості» [4, 281].

За такого підходу розрізняють наступні види цінностей: матеріальні й духовні; дійсні та «уявні» (концептуальні); первинні, вторинні й третинні; теперішні, минулі й майбутні; апіорні й апостеріорні; термінальні й інструментальні; утилітарні, естетичні, правові й моральні.

Таким чином, етичні погляди на природу цінностей не містять суттєвого розмежування цінностей особистості і цінностей суспільства. І в тому, і в іншому випадку основною їх ознакою названо актуальні для людини потреби. Тобто передбачається, що сукупність таких потреб окремого індивіда слугує підґрунтям для створення ціннісної системи соціуму.

Естетизму більш властива орієнтація на естетичні цінності в житті людини. Це одностороння життєва орієнтація, привабливість якої полягає у здатності відірватися від світу турбот і відповідальності. Естетизм може бути аморальним, спрямованим проти етичних основ життя суспільства.

Ціннісній орієнтації утилітаризму притаманне домінування господарського, прагматичного підходу до всіх цінностей; вона вимірює всі цінності з погляду власної користі, тобто знецінює їх, зводячи навіть людину до її вартості.

Науково-теоретична орієнтація спрямована на пошук абстрактних сутностей у поясненні життя. У поясненні світу ця орієнтація апелює до теоретичних доказів і претендує на універсальність свого світобачення.

Політична орієнтація пов'язана з прагненням влади, вивіщення значущості кар'єри. Люди, які надають перевагу таким цінностям, уміють об'єднувати інших, спрямовувати їхню діяльність.

Таким чином, можна стверджувати, що розвиток ціннісної сфери особистості відбувається за допомогою виключення із загалу «предметних цінностей» тих, які не є суттєвими як для даного культурного середовища, так і для особистості. Тобто в цьому випадку спостерігається максимальне наближення загальних та індивідуальних цінностей.

Розвиток особистості як змістова зміна основних її психологічних характеристик відбувається на всіх вікових етапах, у тому числі й у студентські роки. Студентський вік — це центральний етап становлення особистості, коли відбувається інтенсивне перетворення «всієї системи ціннісних орієнтацій особистості і формування ціннісно-змістових компонентів професійної спрямованості» [1].

На такому аспекті студентського віку, як необхідність вирішення питання щодо пріоритетності своїх життєвих цінностей, визначення найближчих і перспективних цілей, необхідності «випробування», «перевірки» себе в різних ситуаціях, наголошують І. Кон та Е. Еріксон [5; 3].

Характерною рисою ціннісної сфери студентів є посилення свідомих мотивів поведінки. Помітно зміцнюються ті якості, яких не вистачало в старших класах — цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність, ініціативність, вміння володіти собою. Посилюється інтерес до моральних проблем. Досить високий рівень інтелектуального розвитку, включаючи розвиток абстрактного і логічного мислення, сприяє формуванню у студентів абстрактних уявлень і поглядів, здатності оперувати ідеальними ситуаціями та обставинами. Нові інтелектуальні можливості — здатність до інтроспекції (самоспостереження) і рефлексії створюють умови для формування цілісного уявлення про самого себе — відбувається усвідомлення своїх морально-психологічних і вольових якостей, становлення соціально-моральної самооцінки, самоповаги на основі накопиченого досвіду спілкування і діяльності, а також розвиток самоспостереження і самоаналізу. Отже, формування ціннісних орієнтацій студентів тісно пов'язане з пізнавальними процесами: когнітивні передумови і форми абстрактного та логічного мислення, зростаюча рефлексія зумовлюють подальший розвиток моральних здібностей особистості.

Інша передумова полягає у посиленні прагнення студента до самореалізації, яке пов'язане з мотивацією досягнення і з потребою у визнанні й прийнятті як члена суспільства. Це набуває вираження у прояві студентом своїх здібностей, їх подальшому вдосконаленні. Відбуваються подальші зміни в образі «Я», які пов'язані з новими запитаннями до самого себе. У цьому контексті І. Кон наголошує: «Слова „самовизначення“, „пошук себе“, „відкриття Я“ звучать інтерспективно-індивідуалістично. Здається, начебто весь цей пошук звернений в середину себе і має суто суб'єктивний напрям. Але за всієї інтимності цього процесу, його зміст чітко соціально має широкий зміст» [5, 204].

Помітні зміни відбуваються у сфері моральної культури студентів, яка включає уявлення, поняття, знання, цінності, судження, думки. Зазнають зміни принципи, висловлювані переконання, внутрішнє прийняття моральної норми, ідеали, моральний досвід особистості. Ціннісні уявлення ускладнюються, відбувається процес їх деперсоніфікації, лібералізації та автономності. Х. Ремшмідт констатує: «Великої значущості набуває розвиток понять про моральні цінності та орієнтація в них. У загальній формі вони носять абстрактний характер... Моральний розвиток набуває з розвитком формального мислення нового змісту, який полягає в тому, що надіндивідуальні цінності та ідеали стають для людини важливими й актуальними» [7, 106].

Перегляд моральних уявлень пов'язаний з їх відривом від референтних особистостей, тобто відбувається їх деперсоніфікація. Подальший розвиток ідеальних уявлень полягає в тому, що вони в процесі стикання з дійсністю починають усвідомлюватися особистістю більш реалістично та раціонально.

Водночас проведені емпіричні дослідження показали, що для 34 % студентів характерна спрямованість на задоволення власних потреб; дотримання моральних норм відбувається лише за умов, коли це сприяє реалізації їхніх безпосередніх інтересів, а також потреб значущих для них людей. Для цих студентів характерна індивідуалістична перспектива: треба поводитися так, щоб задовольнити свої потреби. Вони переконані, що кожна людина має власні інтереси, які можуть конфліктувати з інтересами інших. Унаслідок цього визнається право кожного на задоволення власних інтересів. Це призводить до акцентування на інструментальному обміні як механізмі, через який індивіди координують свої вчинки заради взаємної вигоди.

Для 44 % студентів характерна спрямованість на референтне оточення, а також прагнення до позитивної самооцінки та схвалення їх оточуючими. Типовою для цієї групи респондентів є конформна поведінка відповідно до стереотипів, яких дотримується більшість людей. Індивідуалістична позиція трансформується у позицію особистості, яка забезпечує довірливі стосунки з близькими людьми; моральні норми при цьому сприймаються узагальнено, незалежно від окремої особи чи ситуації. Верховенство загальноприйнятих норм спрямовує студента на виконання суспільних ролей заради соціального схвалення. Водночас його мислення ґрунтується на усталених стереотипах, у зв'язку з чим недостатньо усвідомлюється відносність і складність моральних норм. Як наслідок, моральна поведінка спрямовується здебільшого іншими людьми і підпорядковується вимогам середовища.

15 % студентів переконані, що виконувати свої обов'язки і дотримуватися встановлених правил потрібно заради збереження порядку в суспільстві. Вони орієнтовані на закони і правові акти як на найбільш стабільну і зрозумілу основу для вирішення моральних проблем. Цим студентам властива перспектива узагальненого члена суспільства, що ґрунтується на розумінні соціальної системи як усталеного, послідовного набору правил і принципів, обов'язкових для всіх членів суспільства. Реалізація власних інтересів вважається законною лише тоді, коли узгоджується з підтримкою соціальної системи в цілому.

7 % студентів вважають, що правил і законів необхідно дотримуватися, оскільки вони є основою суспільної злагоди. Водночас вони усвідомлюють, що закони мають відносний характер і повинні гарантувати благополуччя більшості. Такі цінності, як свобода, почуття власної гідності, на їхню думку, повинні захищатися незалежно від позиції більшості. Моральність учинків цих студентів визначається не стільки конформним, стереотипним дотриманням законів і соціальних умовностей, скільки орієнтацією на внутрішні, свідомо прийняті етичні принципи, які ґрунтуються на таких універсальних моральних цінностях: рівність людей, справедливість і повага до людської гідності.

Серед студентів спостерігається поширення настроїв індивідуалізму, «відхід» у приватне життя. На перше місце у шкалі цінностей виходить особистісний і матеріальний добробут, незалежно від способів його досягнення. Надзвичайно збільшилася сфера впливу кримінальних структур, як наслідок, відбувається значне зростання в суспільстві злочинності, особливо серед студентської і непрацюючої молоді.

Узагальнюючи результати вивчення особливостей ціннісних орієнтацій сучасних студентів, можна констатувати, що для значної їх кількості характерними якостями є максималізм і категоричність оцінок, які можуть стати передумовою здійснення антисоціальних вчинків, підвищення вірогідності виникнення конфліктів з оточуючими. Характерною рисою студентів є поєднання гострої критики інших людей з не менш гострою критикою самих себе. Останнє зумовлюється суперечливістю самооцінки, яка здійснюється шляхом порівняння ідеального і реального «Я». Але образ ідеального «Я» ще не ствердився і може бути випадковим, а реальне «Я» сприймається нечітко й ілюзорно. Це викликає внутрішню невпевненість у собі, що часто супроводжується зовнішньою різкістю та розв'язністю.

Підсумовуючи викладене, доходимо думки, що сучасна студентська молодь функціонує у надзвичайно складному й динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування. Він постає перед людиною у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних задач, які мусять бути більш чи менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому перед вищою школою постає вимога — чітко з'ясувати, які соціально-моральні задачі ставить соціум не тільки перед молоддю взагалі, а перед кожною окремою молоддю людиною, щоб допомогти їй виробити єдино правильну індивідуальну життєсміслову програму, в основу якої покладаються справді етичні цінності.

ДЖЕРЕЛА

1. *Ананьев Б. Г.* Человек и общество. Проблемы социализации индивида / Б. Г. Ананьев, А. В. Дмитриев, А. А. Федосеев. — Л. : ЛГУ, 1971. — 199 с.
2. *Бех И. Д.* Виховання особистості / І. Д. Бех. — Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. — К. : Либідь, 2003. — 278 с.
3. *Эриксон Э.* Идентичность: юность и кризис / Эрик Г. Эриксон ; [под ред. А. Н. Толстых]. — М. : Прогресс, 1996. — 340 [2] с.
4. *Етика : навч. посіб.* / Т. Г. Аболіна, В. В. Єфименко, О. М. Лінчук та ін. — К. : Либідь, 1992. — 328 с.
5. *Кон И. С.* Открытие Я / Игорь Семенович Кон. — М. : Просвещение, 1978. — 367 с.
6. *Москаленко В.* Економічна соціалізація особистості: концептуальна модель / Валентина Москаленко // Соціальна психологія. — 2006. — № 3. — С. 3–16.
7. *Ремшмидт Х.* Подростковый и юношеский возраст: проблемы становления личности / Х. Ремшмидт ; [пер. с нем.]. — М. : Мир, 1994. — 320 с.
8. *Тугаринов В. П.* Марксистская философия и проблема ценности / В. П. Тугаринов // Проблема ценности в философии / [под ред. А. Г. Харчева]. — М.—Л. : Наука, 1966. — С. 14–24.
9. *Полякова Г. Б.* Нравственная культура в аксиологическом пространстве современной школы : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Галина Борисовна Полякова. — СПб., 2004. — 152 с.

В статье обосновывается актуальность проблемы формирования ценностной сферы студенческой молодежи; раскрывается сущность понятий «ценности», «ценностные ориентации», представлена характеристика типов ценностных ориентаций как регуляторов поведения личности. Подаются результаты эмпирических исследований, направленных на выявление основных ценностей современных студентов.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, студенты, потребности, ценности, ценностные ориентации.

Actuality problem of forming the valued sphere of student young people is grounded; essence of such concepts as “values”, “valued orientations” opens up, description of types of the valued orientations as regulators of conduct of personality is presented. The results of empiric researches, directed on the exposure of basic values of modern students are given.

Key words: higher educational establishments, students, necessities, values, valued orientations.

Закревський В. Е.,

старший науковий співробітник Південного наукового центру
Національної академії педагогічних наук України,
кандидат філософських наук

ОНТОЛОГІЯ І ГНОСЕОЛОГІЯ АКсіОСФЕРИ

Автором здійснений критичний огляд сучасних підходів до проблеми створення універсальної ціннісної системи людства. Виявлені основні протиріччя і помилки, що стосуються методології і технологій дослідження процесів генерування етикою аксіосфери, її впливу на стратегії і тактики соціальної поведінки. Визначено авторське бачення конструктивних шляхів надбання світовою спільнотою глобального духовно-морального інваріанту.

Ключові слова: онтологія, гносеологія, соціальна етика, мораль.

Діалектична і воістину драматична взаємодія реальної соціально-етичної динаміки та її відображення в соціогуманітарному знанні представляється однією з глобальних проблем сучасності. Цією обставиною і зумовлена актуальність нашої роботи. **Завдання дослідження** полягає у критичному огляді типових підходів до вирішення даної проблеми та визначення конструктивних варіантів створення універсальної ціннісної системи сучасного людства.

Великий внесок у аксіологію зробили вітчизняні вчені В. Андрущенко, Г. Аляєва, І. Бойченко, Є. Бистрицький, М. Булатов, В. Василенко, Л. Губерський, Т. Дерев'янка, В. Загороднюк, В. Кремень, В. Кушерець, А. Колонний, В. Пазенок, Л. Конотоп, О. Кундеревиц, В. Лях, В. Ларіонова, В. Лубський, В. Малахов, І. Надольний, О. Прядко, С. Пролеєв, В. Табачковський, А. Толстоухов, Л. Філіпович, Є. Харьковщенко, А. Єрмоленко, О. Шинкаренко, В. Ятченко та ін. Різним аспектам ціннісно-нормативної проблематики присвятили свої роботи видатні соціологи і психологи Заходу: Ф. Адлер, Г. Беккер, П. Блау, Ф. Блумер, В. Брожик, Р. Будон, П. Бурд'є, І. Витан'ї, Ф. Гросс, Ф. Гідденс, Р. Інглехарт, К. Клакхон, У. Колб, Н. Луман, Р. Мертрон, Д. Мід,